

Měsíčník Host
Literatura, kultura, společnost
říjen 2023
125 Kč

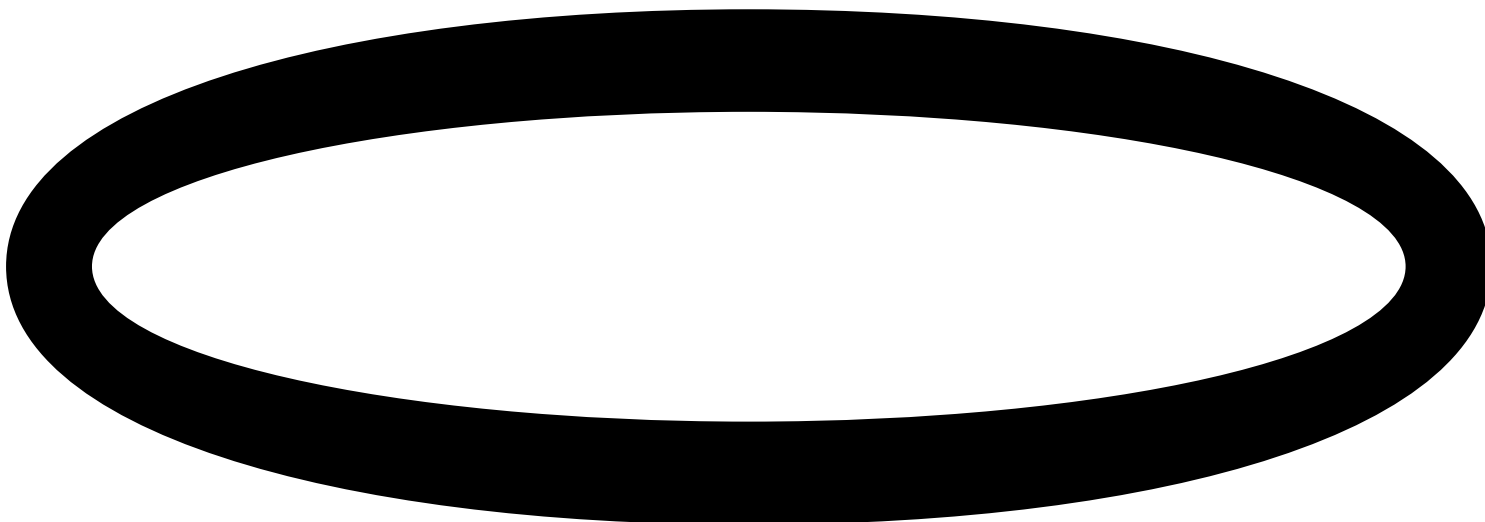
Téma
Sto let od založení
Frankfurtské školy

Kontexty
Klára Vlasáková
Cesta hrdinky

Osobnost
Oksana Vasjakinová
Literatura jako útočiště

GIRAUD RADĚJI BYCH GONCOURTA DOSTALA ZA JINOU KNIHU

Měsíčník Host | Literatura, kultura, společnost

Číslo 8 | 2023, ročník XXXIX

Vyšlo v Brně 17. října 2023

Beethovenova 4, Brno, 602 00

tel.: 725 606 144

objednavky@casopishost.cz

www.casopishost.cz

Vydává Spolek přátel vydávání časopisu Host

(IČ 48 51 48 53),

s laskavou finanční podporou

Ministerstva kultury ČR

a statutárního města Brna

Člen sítě kulturních časopisů Eurozine

(www.eurozine.com) EUROZINE

Registrováno Ministerstvem kultury ČR

pod číslem MK ČR E 6632 ISSN 1211-9938

Vychází 10× ročně (kromě července a srpna)

Jan Němec | šéfredaktor

Zdeněk Staszek | zástupce šéfredaktora

Klára Fleyberková | redaktorka

Václav Maxmilián | redaktor

Ondřej Nezbeda | redaktor

Jakub Pavlovský | editor webu H7O

Frederika Halfarová | produkce

Alena Němcová | jazyková redaktorka

Marek Timko | jazykový redaktor slovenštiny

Matěj Málek | grafická úprava a sazba

David Konečný | fotograf

Lenka Secká | technická redaktorka

Redakční rada | Petr A. Bílek, Petr Borkovec,

Pavel Janáček, Alice Koubová, Ondřej Lipár,

Vratislav Maňák, Tereza Matějčková, Roman Polách,

Anna Pospěch Durnová, Zuzana Říhová, Petr Vizina

Písma | Kunda (Superior Type)

a Atyp (Suitcase Type Foundry)

Papír | ARENA Natural Smooth (100 a 200 g/m²)

a Holmenn (80 g/m²)

Foto na obálce | Pascal Ito / Flammarion

Ilustrace | Václav Magid

Tisk | Tiskárna HRG, s. r. o., Litomyšl

Cena 125 Kč, s předplatným 99 Kč

Předplatné na www.casopishost.cz/predplatne

nebo telefonicky na čísle 725 606 144:

tištěné roční 990 Kč, tištěné půlroční 550 Kč,

tištěné ISIC/ITIC 790 Kč, elektronické 590 Kč

Distribuuje Kosmas, s. r. o., Praha

a První novinová společnost, a. s., Praha

Zasílání předplatného zajišťuje firma

SEND Předplatné, spol. s r. o., Praha

ŇADERNÝ ÚTOK

Jan Němec

Líbí se mi podvratnost, s jakou fotografka Wlasta Laura přeskupuje znaky folkloru. Jen zalistujte do rubriky Ateliér: květiny v ústech, tetování pod spodničkou a bohatě zdobené stuhy spadající přes nahá Ňadra. Málo se ví, že právě taková nechtě spatřil Theodor Adorno na začátku své poslední veřejné přednášky v roce 1969. Během akce, která v německém prostředí žije pod názvem Busenattentat, tedy něco jako „ňaderný útok“, se před ním v posluchárně obnažily tři feministky. Chtěly mu dát najevo, veteránovi kritické teorie, staroušovi jednomu plešatému, že už na to nemá, že sice pěkně píše o hudbě, ale vlak dějin mu ujel. Od založení Frankfurtské školy je to právě sto let a my jsme se v tématu čísla rozhodli ji připomenout a zhodnotit. Přinášíme mimo jiné i článek Stuarta Jeffriese o tom, jak to ve Frankfurtské škole bylo — ale spíš nebylo — se ženami. Říjnový *Host* je jich naopak plný.

OSOBNOST

- 6 Literatura je dnes především útočiště. S Oksanou Vasjakinovou o novém kánonu, o Sibiři a o důvodech, proč zůstat v Rusku

ESEJ

- 16 Michal Svěrák: Srdce svlažené krví. Nad odkazem Cormaca McCarthyho

TÉMA

STO LET FRANKFURTSKÉ ŠKOLY

- 22 Jan Géryk: Hledání dobrého života. O odcizení, rezonanci a dobrém životě
- 28 Herbert Marcuse: Erós a civilizace
- 34 Ivan Landa: První a druhá příroda. Herbert Marcuse, psychoanalytický marxismus a jeho recepce u nás
- 36 Stuart Jeffries: Důsledek biče. O chybějících ženách ve Frankfurtské škole a styčných bodech mezi filozofy spojovanými s Institutem pro sociální výzkum a teoretickými feminismu
- 40 Sabrina Muchová: Beethoven z výtahu nikoho neosvobodí. O populární kultuře, umění, Adornovi a možnostech emancipace

KONTEXTY

- 44 Klára Vlasáková: Cesta hrdinky

ROZHOVOR

- 48 Po katastrofě. S Brigitte Giraud o ztrátě, o Lyonu a o besedách ve věznicích

REPORTÁŽ

- 54 Ivan Motýl: Pravda a láska romské Ostravy

BELETRIE

- 63 **ateliér** Wlasta Laura
- 64 **básniřka čísla** Mirka Ábelová: Vdychují polné zajace smrad asfaltu
- 71 **povídka** Emil Hakl: Pistole. Ukázka z rukopisu Ztracená pointa (hypochondrická romance)
- 74 **nová jména** Jana Koukal: Ukazovali jsme si svá těla jako na pískovišti nebo ve sklepech

HISTORIE

- 78 Ivan Adamovič: Psaní jako kosmická telegrafie. Po stopách první ženské autorky české fantastiky

KRITIKY

- 86** Bob Dylan: Filosofie moderní písně (Petr Vizina)
88 Aleš Palán — Anna Palánová: Mami, miluju. Rozhovory o lásce navzdory — Náčelník. Rozhovor Aleše Palána s Miloslavem Nevrlym (Josef Chuchma)
90 Sjeng Scheijen: Avantgardisté. Ruská revoluce v umění 1917—1935 (Alena Machoninová)

RECENZE

- 92** Daniel Hradecký: Na cvičišti / Bojiště (Libor Staněk II.)
93 Ivan Petlan: Ledva (Sylvie Richterová)
94 Brigitte Giraud: Žít rychle (Jan Němec)
95 Meg Masonová: Trýzeň a touha (Markéta Musilová)
96 Saša Uhlová: Hrdinové kapitalistické práce v Evropě (Zdeněk Staszek)
97 Jens Andersen: LEGO. Rodinný příběh nejslavnější hračky na světě (Agáta Faltová)
98 Vladimír Nabokov: Průzračné věci (Jan Němec)
99 Jón Kalman Stefánsson: Tvá nepřítomnost je tmou (Daniela Mrázová)
100 Richard Erml: Ztracenci a nalezcenci (Kryštof Špidla)
101 Tillie Walden: Kam jsi zmizela? (Kateřina Čopjaková)

SLOUPKY

- 4** **názor** Jan Němec: Nach Frankfurt
14 **hyperlink** Jakub Jetmar: Úkoly pro nového šéfa ČT
15 **švenk** Pavel Sladký: Takhle pálí Guma
15 **beat** Pavel Klusák: Mlha není mist, ale drisk
43 **autoservis** Ondřej Macl: Z nedomrlců lázeňskými šviháky
47 **manuál** Václav Maxmilián: Manuál k Bobu Dylanovi
53 **šeps** Tereza Bonaventurová: Umění na věčnosti
53 **štych** Jan Šotkovský: Hrát se dá všude, hlavně v Edinburghu
61 **federácia** Michal Hvorecký: Postsedliaci?
84 **prospettiva** Alessandro Catalano: Škatulata, hejbejte se
103 **atašé** Aleksander Kaczorowski: Kdo se bojí Agnieszky Holland?
108 **remix** Jan Němec: Cítíš, že víš
5 **zprávy**
42 **madlenka** Vendula Chalánková
102 **rozečteno** Tipy redakce

LITERATURA JE DNES PŘEDEEVŠÍM ÚTOČIŠTĚ

Text Jan Machonin

Když jsme se letos v březnu s Oksanou Vasjakinovou domlouvali na schůzce a interview, ukázalo se, že bydlíme v Moskvě ve stejné čtvrti, doslova o dvě ulice vedle. Že chodíme venčit psy do stejného lesa přiléhajícího k Timirjazevské akademii a už více než rok se míváme na jeho pěšinkách. A během setkání se ukázalo, že přemýšlíme o stejných věcech a často překvapivě podobným způsobem. Nebýt války, mohla z toho nejspíš být spousta společných procházek, zajímavých rozhovorů... Ale já musel odjet a ona zůstala. A tak se musíme spokojit se zprávami v Telegramu, které čas od času létají z Tbilisi do Moskvy a zpět.

SRDCE SVLAŽENÉ KRVÍ

Michal Svěrák

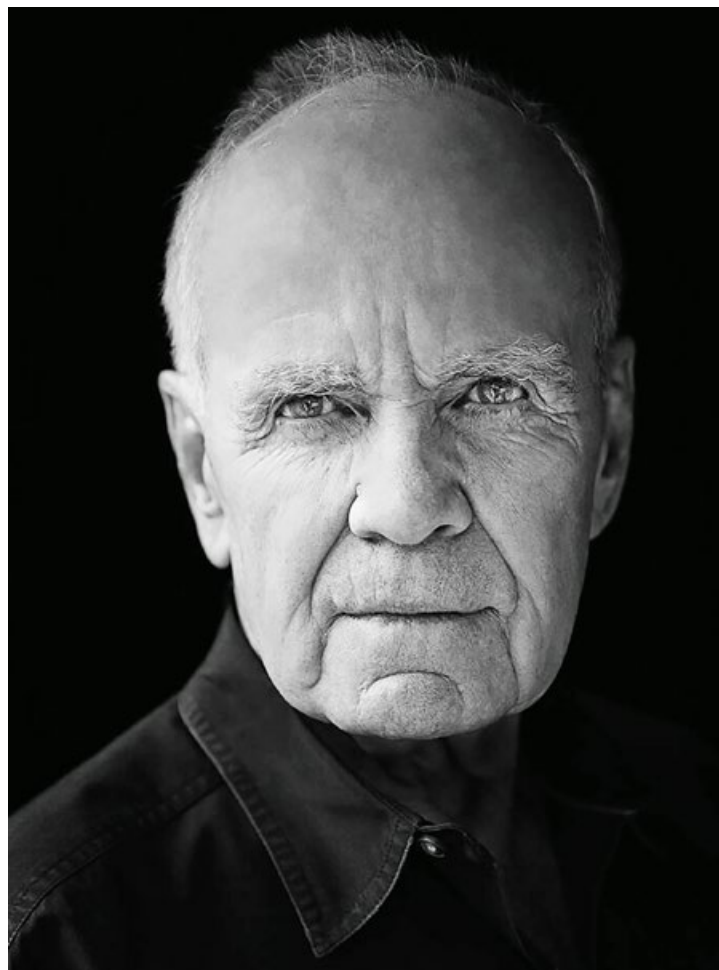
Když na prahu letošního léta v novomexickém Santa Fe krátce před dovršením devadesáti let zemřel americký prozaik, dramatik a scenárista Cormac McCarthy, definitivně se tím uzavřela jedna pozoruhodná kapitola nejen amerického, nýbrž povýtce též světového písemnictví. Neboť proroci a tvůrci jeho ducha se denně nerodí. Již za života vzbuzoval svým dílem, kde spása či osvícení nepřicházejí dokonce ani z temnot, rozporuplné reakce. Poté co si jej čtenáři takřka po třiceti letech konečně všimli, byl rázem pro jedny zpola poustevník, zpola středověký mystik, pro druhé jen nihilistický Louis L'Amour s tezaurem. Konec spisovatelovy pozemské pouti pochopitelně ponouká k prvotním úvahám nad jeho uměleckým odkazem. Jak ovšem smysluplně mluvit a psát o naplněném životě člověka, který byl ve svém tvůrčím zápalu tak často věren právě smrti?

Úvodem je třeba připomenout, že McCarthyho uměleckou tvorbu, impozantně se klenoucí mezi tímto a minulým stoletím, lze s jistotou mírou notorického zjednodušení rozdělit na období, v němž autor bezvýhradně náležel americkému Jihu a v němž naopak zastupoval a zpodobňoval americký Jihozápad. Můžeme tak ovšem učinit jen s vědomím, že ve skutečnosti ono druhé období nebylo nikdy stylisticky, žánrově ani motivicky jednoznačné a provždy odpoutáno od období prvního, nýbrž je jím takřka soustavně a dynamicky prostupováno, prosvětlováno a ozvláštňováno.

První tvůrčí etapa je poznamenána niterným soužitím mladého literáta s prostředím státu Tennessee, obzvláště pak s městem Knoxville a jeho okolím, jakož i vědomým navázáním na kulturní program jižanské renesance. S tím se přirozeně pojí McCarthyho počáteční mocné tihnutí k tradicionalismu, regionalismu a ruralismu. Apalačský kraj, považovaný již na sklonku předminulého století mnoha folkloristy za zázračně zachovalou svatyni dávných lidových obyčejů, nebyl ovšem v jeho pojetí nikdy zdrojem idealizované venkovské pastorály, byť jej ještě v románovém debutu z roku 1965, příhodně nazvaném *Strážce sadu* (*The Orchard Keeper*, česky 2012), líčí coby přirozeně odloučené území, kde dosud přežívají starobylé hodnoty, přírodní moudrost, primitivní zručnost a archaická obraznost. Jazykově vytríbenou oslavou soběstačných, hrdých a čestných obyvatel hor a jasným odmítnutím civilizačního rozvoje a technického pokroku upoutal McCarthy na úsvitu své umělecké dráhy pozornost jižanských literárních elit, které se hlásily k hnutí „agrárníků“. Kniha byla sice zjevně psána pod silným vlivem Williama Faulknera, nicméně činila tak s natolik přesvědčivým výrazem, že věhlasný Walter Sullivan, profesor na Vanderbiltově univerzitě v Nashvillu, mohl jejího autora prorocky prohlásit za slibného tvůrce, obdařeného velkým talentem a „oslavujícího tradiční hodnoty tradičním způsobem“. *Strážce sadu* tak naplňuje ideální dobovou představu rurálního románu, v němž je zobrazen střet prostoty a morální ryзости venkova s moderní městskou civilizací, a to na útěsném pozadí cyklického střídání ročních dob, věčného působení obrodných živlů a mocného proudění takřka pohanských kosmických sil. Sřet je to však navýsost marný, a tudíž tragický.

Zatímco McCarthyho románová prvotina ještě bezesbytku odpovídala hodnotovým východiskům a nárokům věku jižanské renesance, jeho další díla, vyjma rozsáhlého městského pikareskního románu *Suttree* (*Suttree*, 1979, česky 2012), již vypořádávají svět horských samot a hlubokých hvozdů v poněkud jiném, o poznání chmurnějším světle. V knize *Vnější tma* (*Outer Dark*, česky 2011) z roku 1968 se topografická přesnost takřka vytrácí a na její místo nastupuje fantaskně snové líčení nevykořenitelné zaostalosti, morální zvrhlosti, brutality a zločinu. Přesto McCarthy neupadá do šestákového sadismu nebo laciného naturalismu. *Vnější tma* je naopak skvostnou alegorií umně zahalenou do teskného hávu lidové balady. A podobně jako v úzkostném snu ani tady nezáleží na detailech příběhu, nýbrž především na atmosféře, na tíživé náladě osamění, bezvýchodnosti a beznaděje, kterou nedokáže triumfálně proniknout žádný technologický pokrok ani přesvědčivě diagnostikovat žádná psychologická analýza. Pohnuté osudy mladých sourozenců Cully a Rinthy a jejich krvesmilně zplazeného dítěte, pohozeného v lesích a nalezeného potulným dráteníkem, připomínají kruté biblické podobenství i antickou tragédii, kde se chudé a ponižené postavy pod neúprosnou vládou bohyně Ananké náhodně setkávají, dotýkají, střetávají a opět od sebe náměsíčně přecházejí, aniž by se mohly vzájemně poznat a pochopit. V duchu klasických gotických a černých románů se vnější přírodní prostředí plně podvoluje vnitřním stavům protagonistů a buduje pro ně strašlivé půlnoční jeviště, jakýsi úděsný

amfiteátr, do něhož se promítá jejich strach, vina i hněv. Tyto pocity na sebe záhy berou tělesnou podobu tří přízračných trhanů, vyzbrojených primitivním zemědělským náčiním, aby hubili to, co Culla, přestupník proti Božímu řádu, podvědomě touží zničit.

Roku 1973 McCarthy vydává svůj třetí román s názvem *Dítě Boží* (*Child of God*, česky 2009), v němž opět navštěvuje apalačský region. Tentokrát zachází snad ještě dál a předkládá čtenářům portrét Lestera Ballarda, společenského vydědence, vraha a nekrofila, který nalezne útočiště uprostřed divoké přírody a ta ho podivuhodně bezcitným způsobem přijme. Z hlediska zastánců pastorální tradice šlo o takřka rouhačskou ironii a zpusťlost. A tak mohl tentýž Walter Sullivan o několik let později vyřknout nad autorem anathema. McCarthy podle něj svými dalšími romány přímo vyhlásil válku společenství a (křesťanskému) mýtu coby odvěkým zdrojům řádu a pravdy. V daném ohledu tedy relativně záhy a vědomě opustil hájemství tradicionalismu, leč zůstal oddán regionalismu a částečně i ruralismu.

Současně poznamenejme, že tento „negativní ruralismus“ *Vnější tmy* a *Dítěte Božího* je již bezvýhradně podřízen zřetelně formulované „gotické“ ideji viny, která utváří jak jeho významovou, tak i stylovou podobu. Postupem času se McCarthy neomezuje toliko na téma viny osobní (individuální), jako v případě *Vnější tmy* a *Dítěte Božího*, ale rozšiřuje své umělecké vidění o vinu společenskou a národní, což snad nejvýstižněji zachytil ve vrcholném díle z roku 1985 s názvem *Krvavý poledník aneb Večerní červánky na západě* (*Blood Meridian; or, The Evening Redness in the West*, česky 2009, 2019) o americké koloniální expanzi, případně civilizační, když ve svém předposledním

HLEDÁNÍ DOBRÉHO ŽIVOTA

Jan Gélyk

ERÓS A CIVILIZACE

Herbert Marcuse

PRVNÍ A DRUHÁ PŘÍRODA

Ivan Landa

DŮSLEDEK BIČE

Stuart Jeffries

BEETHOVEN Z VÝTAHU NIKOHO NEOSVOBODÍ

Sabrina Muchová

STO LET FRANKFURTSKÉ ŠKOLY

Ilustrace Václav Magid

Na podzim roku 1923 začal při Frankfurtské univerzitě působit Institut pro sociální výzkum, dnes známější coby Frankfurtská škola. Základní otázka Marxem inspirovaných myslitelů, jako byli Theodor Adorno, Max Horkheimer, Walter Benjamin, Herbert Marcuse nebo Erich Fromm, tvořila nepochopitelný rébus: proč si lidé pořád nechávají líbit kapitalismus? Jejich kritická teorie pohlédla tehdy nečekaným směrem — ke kultuře, k estetice, k technologii. A začala léčba odcizení vlastní společnosti.

HLEDÁNÍ DOBRÉHO ŽIVOTA

Jan Géryk

Novinář a spisovatel Stuart Jeffries, autor kolektivní biografie Frankfurtské školy *Grandhotel nad propastí*, uvádí, že nejlepší texty několika generací jejích myslitelů nás poučují zejména „o nemožnosti a zároveň nutnosti myslet jinak“. Je něco špatného například na tom, když nám dnes algoritmy nabízejí stále více toho, co se nám líbí? Myslíme-li s Jeffriesem a Frankfurtskou školou „jinak“, odpovídáme, že ano. Nezůstáváme totiž u prvotního přitakání nárůstu našeho potěšení a klademe si třeba otázku po smyslu umění: není jím spíše prorážení kontinuity vkusu než jeho držení v zajetých kolejkách? Nejde však jen o umění. Teoreticko-kritické „myšlení jinak“, jakkoli je často formulováno poměrně abstraktním jazykem, je především vedeno hledáním dobrého života.

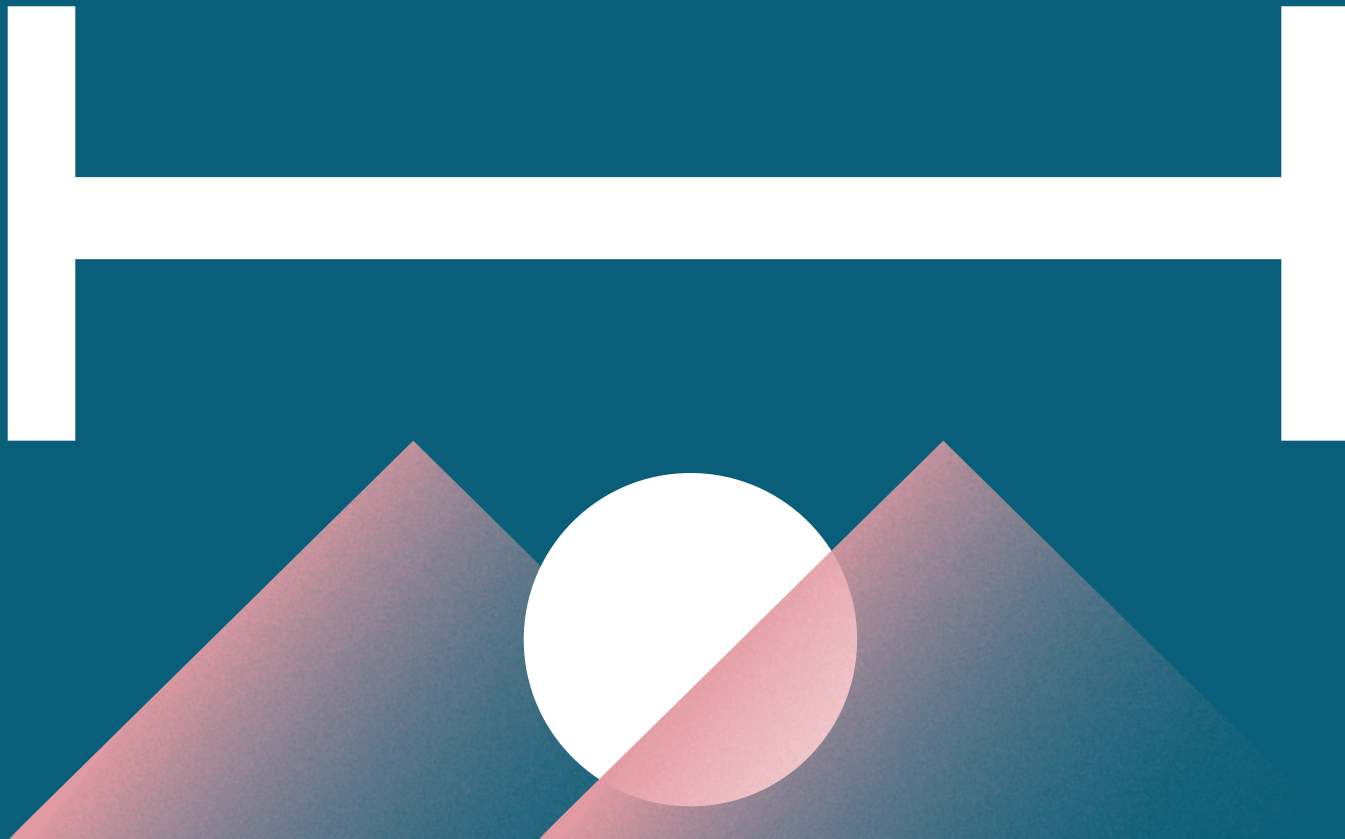

Historický kontext, z něhož se Frankfurtská škola rodí, je určujícím způsobem formován neúspěšným pokusem o socialistickou revoluci v Německu v roce 1919. Tato událost vyvolala snahu zkoumat podmínky, za nichž myšlení alternativ selhává, což se postupně stalo ústředním tématem nového Institutu pro sociální výzkum, založeného v roce 1923 coby centra přidruženého k Frankfurtské univerzitě. Tak se po prvních letech, kdy se ve Frankfurtu věnují spíše tradičněji marxistické sociální analýze (vždy však bez vyjádření podpory sovětskému režimu), začíná zejména po nástupu Maxe Horkheimera do funkce

ředitele (1930) na Institutu praktikovat svébytný typ „pesimistického“ (k revolučnímu nadšení skeptického) neomarxismu.

Myslitelé Institutu se tak za pomoci nástrojů marxistické teorie a freudovské psychoanalýzy snažili a snaží pochopit zvláště ty mechanismy, které vedou obyvatele západních společností k tomu, že podlehnou svodům dvěma hlavních předmětů kritiky Frankfurtské školy: jednak konzumní společnosti tažené reklamním průmyslem a jednak fašismu či dalším typům autoritářských a totalitních režimů. S obojím se museli kritičtí frankfurtští teoretici osobně potýkat. Coby ideologicky

nepohodlní intelektuálové židovského původu museli autoři jako Theodor Adorno, Herbert Marcuse, Erich Fromm, Friedrich Pollock nebo Max Horkheimer po nástupu nacismu utéct z Německa, přičemž exil našel Institut ve Spojených státech. Tam zase mohli jeho členové nahlédnout v ještě čistší podobě než v Německu fungování konzumního kapitalismu. Po druhé světové válce například Fromm či Marcuse ve Spojených státech zůstávají, Institut jako takový se ovšem vrací do Frankfurtu. Svůj étos nadřazující teorii nad revoluční praxi si ponechával i nadále, což v Německu konce šedesátých let vedlo k napjatému potýkání

HOST MASTERCLASS

Výrazné osobnosti kulturního života
hovoří o své profesi i životě

18. 10.

Brno | CED

**KAMILA
POLÍVKOVÁ**

30. 10.

Olomouc | Konvikt

**MIŘENKA
ČECHOVÁ**

15. 11.

Olomouc | Konvikt

**VÁCLAV
BĚLOHRADSKÝ**

Pro bližší informace sledujte
naše sociální sítě @casopishost

Státní fond kultury ČR

WWW.H70.CZ

ERÓS A CIVILIZACE

Herbert Marcuse

Politická předmluva ke třetímu vydání zásadní knihy Herberta Marcuseho *Erós a civilizace* (1955) o svázání lidských pudů v racionalisticky spravované společnosti. Marcuse předmluvu napsal v roce 1966, deset let od původního vydání, a ohlíží se na společenský vývoj ve světle nejen této knihy, ale stejně důležitého *Jednorozměrného člověka* (1964).

PRVNÍ A DRUHÁ PŘÍRODA

Ivan Landa

Herbert Marcuse (1898—1979), německý filosof a sociolog, jeden z nejvýznamnějších představitelů Frankfurtské školy žijící od roku 1934 v emigraci ve Spojených státech amerických, se v předválečných letech ponořil — stejně jako jeho soupeřníci, například Erich Fromm — do intenzivního studia Freudova díla. Nepřístupoval k němu však jako k psychologické teorii. Zajímal se o jeho metapsychologický rozměr. V poválečných letech se pokusil propojit Freudovu koncepci sexuality, kultury a civilizace s Marxovými analýzami kapitalismu a s marxovskou koncepcí dějin. Styčné plochy mezi Freudem a Marxem spatřoval ve filosofické antropologii, v pojetí člověka jako přírodní a současně společenské bytosti. Výsledky úvah shrnul v knize *Erös a civilizace* (1955), která představuje originální syntézu marxismu a psychoanalýzy. Do třetího vydání knihy v roce 1966 Marcuse sepsal „Politickou předmluvu“ (1966), v níž jednak zopakoval hlavní myšlenky *Eröta a civilizace*, jednak znovu připomněl, že Freudova metapsychologická koncepce a psychoanalýza vůbec mají silný politický náboj.

Knihu *Erös a civilizace* přeložil do češtiny koncem šedesátých let Lubomír Sochor. Překlad, opatřený Sochorovou úvodní studií nazvanou „Filosofická konfrontace

Marxe a Freuda“, měl původně vyjít v roce 1970 v Mladé frontě v edici Ypsilon. Sazba však byla rozmetána. Vysázenou verzí pro korektury spolu s původním strojopisem překladu se nicméně podařilo nedávno najít v Sochorově literární pozůstalosti. Obojí posloužilo jako podklad pro připravované vydání, které se plánuje na rok 2024 v nakladatelství Filosofia, v ediční řadě Emancipace a kritika.

Sochor se v šedesátých letech zasloužil o pořízení hned několika překladů Marcuseho textů do češtiny. Inicioval a zrealizoval překlad útlé Marcuseho knížky *Psychoanalýza a politika*. Svazek měl vyjít v roce 1968 v edici Otázky a názory; návrh obsahoval překlad dvou přednášek: „Teorie pudů a svoboda“ (1956) a „Idea pokroku ve světle psychoanalýzy“ (1956) a dále jednoho článku: „Zastarávání psychoanalýzy“ (1963). Svazek vyšel v roce 1970 v edici Filosofie a současnost. Sochor stál také za edičním návrhem na překlad Marcuseho knihy *Jednorozměrný člověk* (1964) a lektoroval návrh na vydání *Eseje o osvobození* (1969). Druhý návrh nebyl vůbec zrealizován, první ano, byť po více než dvou desetiletích od samotného Sochorova edičního návrhu.

Ohlas Marcuseho myšlenek nebyl v Československu vždy jednoznačně

pozitivní. V poválečných letech se měnil dle toho, jak se měnilo společenské a politické klima. Koncem padesátých let se předmětem polemik a diskusí stala Marcuseho sovětologická práce *Sovětský marxismus* (1958). Marcuse zde širavým způsobem zkritizoval jak marxismus-leninismus — podle něj nejde o teorii, natožpak o filosofii, nýbrž o ideologické schéma sloužící jako podezdívka společenského systému —, tak samotný společenský systém panující v Sovětském svazu, jemuž vytýkal, že reálně popírá ideály (například ideály svobody, rovnosti, spravedlnosti), jichž se nominálně dovolává a na nichž údajně stojí. V šedesátých letech byla tato Marcuseho kniha čtena explicitně jako kritika stalinismu.

Mezi marxistickými filozofy zaznamenaly v padesátých a šedesátých letech značný ohlas Marcuseho rané práce: (nejen) mezi hegelovskými badateli se četla kniha *Hegelova ontologie a základy teorie dějinnosti* (1932), studie „O filosofických základech pojmu práce v hospodářské vědě“ (1932) anebo články a eseje, v nichž Marcuse usiloval o smíření historického materialismu s Heideggerovou fundamentální ontologií; právě tyto texty stály u zrodu fenomenologického marxismu.

Vliv těchto Marcuseho děl je patrný zejména u Karla Kosika v *Dialektice*

O chybějících ženách ve Frankfurtské škole a styčných bodech mezi filozofy spojovanými s Institutem pro sociální výzkum a teoretičkami feminismu

DŮSLEDEK BIČE

Stuart Jeffries

BEETHOVEN Z VÝTAHU NIKOHO NEOSVOBODÍ

Sabrina Muchová

Americký filosof Kumars Salehi v roce 2017 ve svém esejí „What Would the Frankfurt School Think of Social Media?“ napsal, že kdykoli se stane něco špatného, pomyslí si, že Adorno by to býval očekával. Salehi svůj text publikoval v době, kdy byl Donald Trump zvolen americkým prezidentem. Dnes, v roce 2023, kdy si připomínáme sto let od založení takzvané Frankfurtské školy, jejímž prominentním představitelem Theodor Wiesengrund Adorno byl, má tento sentiment stále svou platnost. Nechci tím říct, že Adorno jasnovidecky předvídal všechny katastrofy a politické turbulence dvacátého prvního století. Ve svém filosofickém projektu však popisuje společenské projevy a pnutí, které můžeme rozpoznat i v dnešní době: tlak na snadnou srozumitelnost za každou cenu; posuzování světa, druhých i sebe sama primárně na základě obecných kategorií na úkor jedinečnosti a zvláštnosti; anebo dominanci zisku a ekonomické využitelnosti v přístupu ke světu, k přírodě i k lidem. Specifikem Adornova myšlení je to, že v těchto postupech, které považujeme mnohdy za samozřejmé a nevyhnutelné, nachází nebezpečný podtón, respektive vyjadřuje přesvědčení, že jsou velmi často náchylné k využití či zneužití nebezpečnými formami diskriminace, útlaku

a násilného přístupu k lidem i k přírodě. Za nedílnou součást těchto společenských procesů přitom Adorno považuje také umění a populární kulturu.

Na první pohled by se mohlo zdát, že Adornovo uvažování o postavení umění a populární kultury v soudobých společenských podmínkách jednoduše vidí v populární kultuře zdroj posilování panujícího — a podle Adorna principiálně škodlivého — společenského systému, zatímco umění tomuto systému vzdoruje a kritizuje jej. Ačkoli Adorno populární kulturu skutečně takřka bezvýhradně ztrácuje, pozice umění není v jeho koncepci tak jednoznačná. Umělecká díla se mohou kompromitovat stejně snadno jako produkty populární kultury, a přispívat tím k udržování *statu quo*. Schopnost skutečně autentických uměleckých děl odporovat společenskému systému a poukazovat na jeho nedostatky je výsledkem komplikovaného a paradoxního procesu, který umělecká díla současně se společenským systémem úzce spojuje. Krom toho Adornovy představy o odlišení hodnotného umění, špatného umění a populární kultury jsou v dnešní době již neudržitelné. Nejenže pro Adorna je kvalitní sotva hrstka děl, ale samotné hranice mezi takzvaným vysokým uměním a populární kulturou,

kteří se Adornovi jeví být jasně dané, se v posledních dekadách stírají. Ostatně už v roce 1983 konstatuje Albrecht Wellmer, představitel takzvané druhé generace kritické teorie a Adornův žák, že Adornovy tradicionalistické postoje k umění i jeho teoretická východiska mu brání nacházet v populární kultuře emancipační potenciál a estetickou hodnotu. V návaznosti na pozitivní a optimistický přístup k moderním technologiím a populární kultuře z pera Waltera Benjamina vyjadřuje Wellmer přesvědčení, že populární umění je typické svou ambivalencí: může obsahovat „pozitivní potenciál pro demokratizaci a osvobození estetické imaginace, stejně jako potenciál pro kulturní regresi“.

Wellmerovo stanovisko mnohem lépe odpovídá současné situaci nejen populární kultury, ale i umění obecně. Spor o to, co je a co není progresivní či emancipační, jsme v poslední době mohli vidět například v diskusích o filmu *Barbie* režisérky Greta Gerwig. Pro někoho laciný a povrchní rádooby feminismus, pro jiné naopak subverzivní dílo. Pro Adorna by byla nepřijatelná už jen samotná myšlenka, s níž se v dnešní době běžně setkáváme, totiž že pro určování kvality díla jsou podstatné i subjektivní reakce recipientů. Adorno estetickou zkušenost

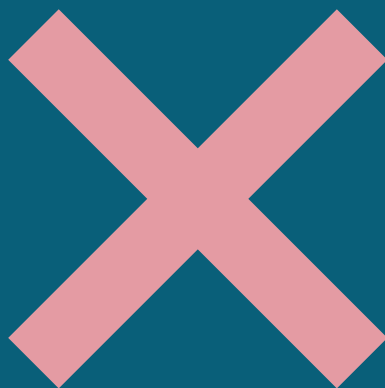
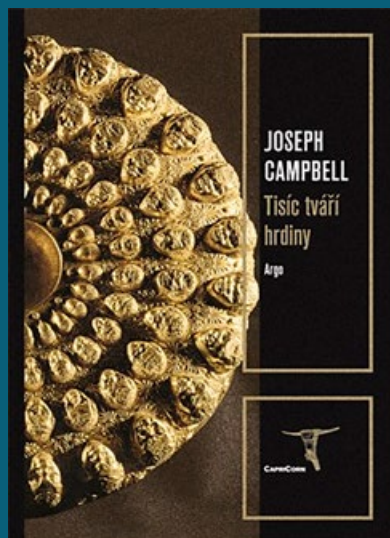

CESTA HRDINKY

Klára Vlasáková

Když Joseph Campbell vydal v roce 1949 knihu *Tisíc tváří hrdiny*, v níž analýzou světových mýtů dospěl k podobě archetypální cesty hrdiny, jednalo se o počín, který měl mimořádný vliv. Jenže v tomto vyprávění o vyprávění o hrdinech-autorech a hrdinech-postavách přece jen něco podstatného chybí.

PO KATASTROFĚ

Text Magdaléna Platzová
Fotografie Pascal Ito / Flammarion

Nikdy jsem si nemyslela, že získat rozhovor může být tak složité. Zvláště když s Brigitte Giraud (63) žijeme v jednom městě a máme společné známé. Ale Goncourtova cena, nejvyšší literární ocenění ve Francii, zřejmě vytváří kolem autora bariéru, kterou je těžké překonat. Komunikace s tiskovými atašé nakladatelství Flammarion byla složitá, ale nakonec se mi přece jen podařilo domluvit s Brigitte schůzku. Hlavně díky tomu, že román *Žít rychle* právě vyšel i v češtině. Sešly jsme se na zahrádce kavárny v lyonské čtvrti Croix Rousse, kde Brigitte žije. Když jsem dorazila, byla už na místě. Drobná, vzpřímená, na pohled nenápadná žena, která se omluvila, že si ponechá sluneční brýle, protože ji bolí oči. Soustředěná žena, která se moc nezdržuje na povrchu. Přesně takovou jsem si ji při četbě jejích knih představovala.

Znáte Prahu? Znáte Českou republiku?

Ne, četla jsem samozřejmě Kafku a Kunderu, ale to je všechno. Nikdy jsem tam nebyla.

A plánujete přijet, až vyjde vaše kniha?

Nic není dojednáno, záleží to na mém nakladateli. Ale ráda bych přijela. Všichni moji známí a přátelé mi říkají, jak je to tam krásné.

Na úvod bych vám chtěla říct, jak velice oceňuji vaše knihy. Budeme si tu nejvíce povídat o té poslední, oceněné Goncourtem,

protože ta vychází v Česku. Ale ráda bych se dotkla i několika předchozích. Co se mi na vašem psaní nejvíce líbí, je jeho etická dimenze, řekla bych skoro pedagogická. A také způsob, jak pracujete s historií a ukazujete její působení na naši současnost, na životy jednotlivců. Ať je to druhá světová válka, válka v Alžíru, nebo revoluce v Portugalsku. Oceňuji vaši ojedinělou schopnost empatie, jak jste schopna skutečně vstoupit do nitra a světa svých postav, i když jsou od vás osobně vzdálené. Dokážete se nenásilně, velice přirozeně ztotožnit s dospívajícími chlapci a dívkami,

s dětmi, s homosexuálním chlapcem. V tomto kontextu mi připadá váš poslední román *Žít rychle* poněkud výjimečný. Píšete v něm o sobě, je autobiografický. Je o tragické smrti vašeho manžela, který se před dvaceti lety zabil na motorce. Proč vám to trvalo celých dvacet let, než jste tuto knihu napsala? Jaký proces k tomu vedl? Dlouhý proces. Ale pro mne tato kniha není tak odlišná od těch ostatních, a pokud jsem ji nakonec napsala, je to proto, že nějak rezonuje s kolektivní zkušeností. I tento osobní příběh je příběhem dvacátého století ve smyslu historickém,

Šeps

UMĚNÍ NA VĚČNOSTI

Tereza Bonaventurová

Za hlubokým uměleckým zážitkem není nutné chodit jen do míst k tomu explicitně určených. Na umění můžete narazit na náměstí, na sídlišti, v podchodu, v nemocnici — nebo třeba na hřbitově.

Na takovém hřbitově se kolikrát kontemplančně mnohem lépe než v galerii. Nikdo vás neokřikuje, ať nesaháte na exponáty, živo je tam zhruba tak stejně jako v Národní galerii a v době ukrutných veder jsou doslova oázou chladu uprostřed rozpálených měst. Dále zde můžete klidně vyučovat základy dějin architektury. Na Strašnickém hřbitově se tiše tyčí monumentální smuteční síň v minimalistickém stylu, v Pardubicích slavné krematorium ve slohu art deco a v pražských Ďáblicích najdete jediný kubistický hřbitov na světě. A nyní na hřbitovech můžete dokonce potkat i současné umění. Konkrétně na těch Vinohradských naleznete jednu z nejpozoruhodnějších sochařských realizací poslední doby.

Sochař, pedagog, aktivista a neúnavný popularizátor umění ve veřejném prostoru Pavel Karous zde vytvořil náhrobek pro novináře, politika a neúnavného bojovníka za práva slabších Petra Uhla. Ideální spojení dalo vzniknout dílu zásadnímu hned z několika důvodů.

Rezavě vyhlížející socha ze svařovaného cortenu vyobrazuje konstruktivisticky ostrý pahýl mrtvého stromu a vzdáleně může připomínat i ruku v agonické křeči. Mezi ostatními náhrobky tak působí naléhavě a dramaticky, ale zároveň okolní pietu nijak nepřistojně nenarušuje. Plastika má být navíc nosnou konstrukcí pro popínavý břechtan, který by ji měl postupně obrůst a pomoci jí lépe zapadnout do okolního prostředí.

V českém kontextu se jedná o velmi ojedinělý počín. Originálních, monumentálních i bizarních pomníků a památníků bychom po Čechách pár našli (například pomník Franze Kafky od Jaroslava Róny, památník Jana Palacha od Johna Hejduka, „Brána nenávratná“ od Aleše Veselého, intervence do pomníku Marie Kudeřikové od zmíněného Karouse, z těch bizarních například nový památník Antonína Švehly v Hostivaři a mnohé další). S provedením samotných náhrobků už je to horší.

Přiznám se, že usedlost a uniformita hřbitovů mi leží v žaludku dlouhodobě. Kamenné náhrobky kreativitou připomínají šedivé panely, a hřbitovy tak působí jen jako jakási sídliště ze žuly. Kdyby všichni ti slavní literáti, umělci, myslitelé či vynálezci měli své náhrobky osobitější, hřbitovy by mohly být unikátními galeriemi pod širým nebem.

O to větší radost mi udělalo, že právě náhrobek Petra Uhla se mezi žulovými obdélníky důstojně nudy hrdě tyčí jako odhodlaná zaťatá pěst. Takže jak by řekl Pavel Karous: Všechnu moc (náhrobkově) imaginaci!

Autorka je výtvarná umělkyně a kurátorka.

Štych

HRÁT SE DÁ VŠUDE, HLAVNĚ V EDINBURGHU

Jan Šotkovský

Léto je festivalů čas a i mně se jich podařilo pár vymést (na některých jsem se i dramaturgicky a organizačně podílel, ale od sebepropagace tyto sloupky nejsou). Ta největší radost však spočívala v možnosti se opět divácky zúčastnit festivalu v Edinburghu. A doufat, že hvězdy budou natolik nakloněny, že něco z tam viděného uvidí i publikum některého z brněnských festivalů (ale pst, jednak od sebepropagace tyto sloupky nejsou, jednak my nesmíme ani naznačovat).

Edinburgh Festival Fringe je monstrum. Jeho program letos čítal 3 535 *shows* a během pětadvaceti srpnových dnů, po které trvá, na něm šlo vidět přes 52 000 představení. Lze si to vůbec představit? Pro nápořdu tři obrazy.

První: V Summerhallu, což je bývalé sídlo fakulty veterinárního lékařství místní univerzity, se hraje od desíti ráno do půlnoci bez ustání ve více než deseti různých prostorách najednou. V bývalých učebnách, přednáškových sálech, ve sklepech, v někdejších kancelářích i v šapitó na dvorku. Ve vyklizené zasedačce tam můžete vidět storytelling dvou skotských třicátníků o vztahu k násilí a lásce k akčním filmům — v tomtéž čase, jen o pár dveří dál, probíhá performance hudebně-výzkumného kolektivu, který vás pozve jakoby do svého pokojíčku, naplněného hudebními nástroji, osobními předměty i merchem, abyste se tam svobodně pohybovali, zatímco oni hrají brutální noise i něžné balady.

Druhý: Věhlasná místní knajpa Southsider zcela plná, místní štamgasti se mísí s vyplašenými turisty, na dvanácti obrazovkách běží hlučně fotbalový přenos, což nebrání skupince v koutě hulákat u kytary. Cestou na záchod ovšem zjistíte, že hned vedle toalet, oddělených od zbytku hospody pouhým závěsem, má Fringe další ze svých *venues*. V prostoru bratru pro padesát lidí je natěsnána zhruba stovka diváků a bouřlivě se smějí vystupující komičce. Stand-upy zde probíhají od jedenácté dopolední do jedenácté večerní nonstop, vždy pouze s pětiminutovou pauzou na výměnu performerů a publika.

Obraz třetí: Den poté, co po strop plný tisícíhlavý sál baví kabaretní show, kterou od klavíru osobně řídí její autor, potkáváme autora na ulici. S úsměvem rozdává letáčky na další představení. Boj o diváka je při tomto počtu konkurenčních titulů pochopitelný: ostatně typická děkovačka na Fringí vypadá tak, že po jedné bleskové úkloně se sdělí publiku, na kterých socsítích soubor sledovat, kde všude ho vychválit a v jakých dalších kusech zde ještě lze herce vidět. Přesto bylo na všech mnou navštívených *shows* solidně plno, až narváno. Divadlo žije? Málokdy to člověk pocítí tak silně jako v Edinburghu.

Autor je dramaturg.

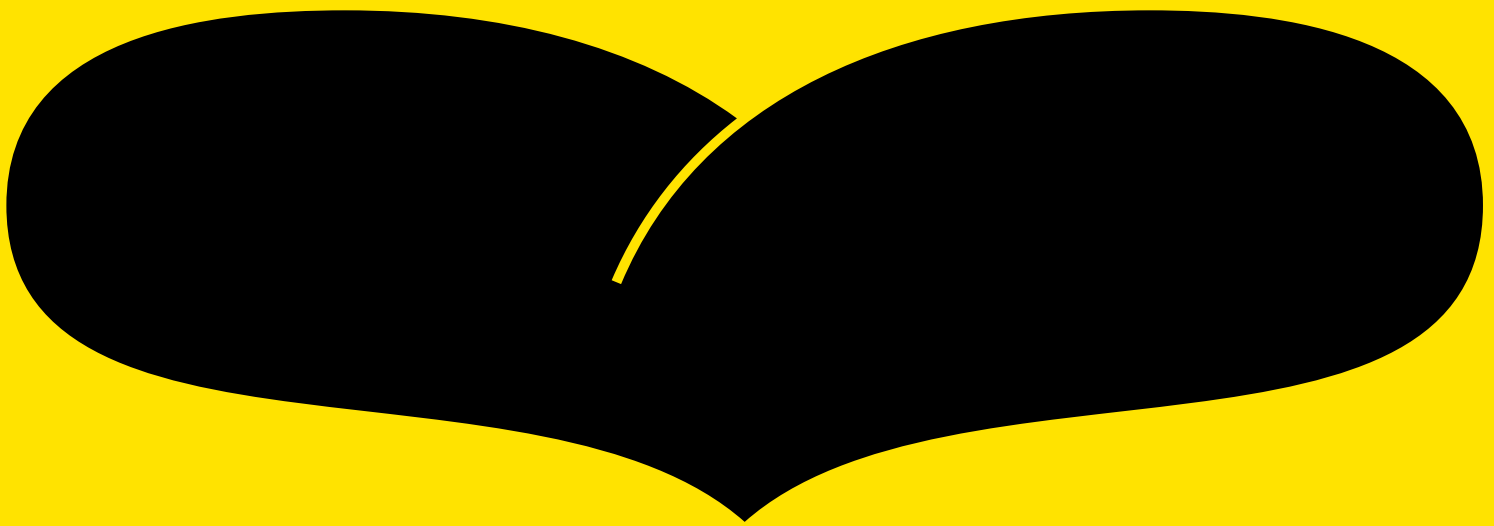

PRAVDA A LÁSKA ROMSKÉ OSTRAVY

Text a foto Ivan Motýl

**MIRKA
ÁBELOVÁ**

Básnířka čísla

**JANA
KOUKAL**

Nová jména

**EMIL
HAKL**

Beletrie

**WLASTA
LAURA**

Ateliér

Básnířka čísla Miroslava Ábelová

Miroslava Ábelová je slovenská básnířka, rozhlasová redaktorka, příležitostná textařka a překladatelka. Dosud vydala pět básnických sbírek (*Striptíz, Na!, Básničky pre domáce paničky, Večný pocit nedele, Dom*), veršovanou pohádku pro děti (*Pes Moko a jeho oko*, která vyšla i v češtině v nakladatelství Grada v překladu Emila Hakla). Napsala deset z dvanácti textů hudebního alba *ČeskosLOvensko* Davida Kollera, za něž získali cenu Anděl. Na Rádiu FM moderuje básnickou desetiminutovku *Nedeľná chvíľka poézie FM*. V roce 2012 vyhrála soutěž Básne. Přítomné básně jsou ukázkou z knihy *Dom* a nových, dosud nepublikovaných textů.

Beletrie Emil Hakl

Emil Hakl se narodil jako Jan Beneš v roce 1958. Pražský rodák vystudoval Konzervatoř Jaroslava Ježka, obor tvorba textu, a později ještě dva ročníky dramatického oboru tamtéž. Už při střídání profesí jako aranžér, knihovník, skladník, strojník čerpací stanice nebo reklamní textař také psal poezii a prózu, což se ukázalo být pro českou literaturu více než přínosné. Po třinácti vydaných knihách a řadě ocenění teď svět čeká na jeho další román. Jak vzniká, si — mimo jiné — můžete poslechnout v Hostcastu Pracanti na všech podcastových platformách.

Nová jména Jana Koukal

Jana Koukal se narodila o půlnoci na 1. ledna 1993. Studovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Je vděčná, že může. V lesích Středočeského kraje občas ráda zdálky pozoruje Borkovce. Miluje Elsu Aidse a jeho rubatovské básnické sbírky. Myslí si, že místo medailonků by se měla psát vyznání.

Ateliér Wlasta Laura

K ukrytým významům folklorních oděvů se ve své sérii *The Unspoken Things* obrací fotografka Wlasta Laura. Tradiční moravské kroje si dnes většinou spojujeme s řemeslnou dovedností našich předků, stejně tak lidová kultura v nás budí dojem něčeho starého, možná až přežitého či zkostnatělého. Wlasta Laura jde však hlouběji za povrchový obdiv k dekorativním prvkům a rozkrývá pozapomenutou symboliku vztahující se k rituálním oslavám plodnosti, probouzení sexuality a roli tělesnosti ve folklorních tradicích, otištěnou v designu krojů předávaných z generace na generaci.

Wlasta Laura (nar. 1994 ve Znojmě) je absolventkou Institutu tvůrčí fotografie v Opavě. Magazínem *Artpil* byla zařazena do mezinárodního výběru třiceti fotografek pod třicet let za rok 2023. Je členkou mezinárodního kolektivu Women Photograph.

PSANÍ JAKO KOSMICKÁ TELEGRAFIE

Ivan Adamovič

Jakou science fiction napsala česky poprvé žena? Pátrání nás zavede ke jménu Emilie Procházková a do roku 1920. Románový cyklus *V koloběhu světů* je však zajímavý více aspekty než tímto prvenstvím. Je to také dílo spiritistické, profeministické a možná i queer. Poprvé také odhalíme biografické údaje dosud tajemné autorky.

Prospettiva

ŠKATULATA, HEJBEJTE SE

Alessandro Catalano

Jak podporuje Česká republika svou kulturu v zahraničí? Tato zdánlivě nevinná otázka vyžaduje od těch, kteří pracují s českou literaturou, znalost poměrně spletitého systému. Například na univerzitách jsou třeba lektoři českého jazyka. Ty přiděluje Ministerstvo zahraničních věcí, ale konkrétní detaily se už řeší s institucí nesoucí název Dům zahraničních služeb. Kulturní akce zase pomáhají pořádat Česká centra, ale některé služby zase zajišťují ambasády a konzuláty. A co se týče konkrétně literatury, tak granty na podporu překladů nakladatelé žádají u Ministerstva kultury, přičemž spisovatelské cesty jdou přes České literární centrum (instituce podřízená Moravské zemské knihovně), popřípadě také z Českých center.

Pokud bychom se podívali, jak to funguje v Itálii, zjistíme, že se za posledních třicet let situace neustále mění. Poprvé jsem kvůli kulturní akci jednal někdy v devadesátých letech s Marií Zábranovou ještě na římské ambasádě. Poté bylo v Římě zřízeno České centrum, jež sídlilo v přízemí činžáku a připomínalo spíše větší garáž než kulturní instituci. Po nějaké době bylo potichu zrušeno a v roce 2010 bylo přesunuto do Milána. V roce 2019 tam byl obnoven i Generální konzulát, a člověk tak nabyl dojmu, že je za tím už konečně nějaká smysluplná koncepce.

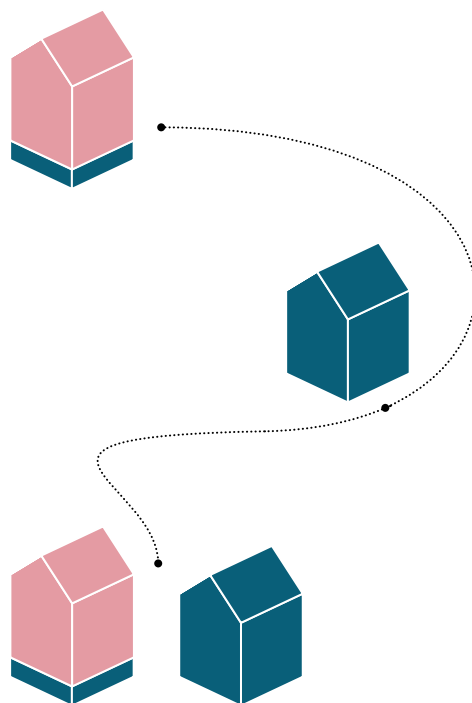
Poslední dobou dokázalo milánské České centrum svou činnost podstatně rozšířit. Každý se o tom může jednoduše přesvědčit, když se podívá na seznam podpořených výstav, představení a koncertů. Významné bylo i zastoupení českých spisovatelů na knižních festivalech v Mantově a Pordenone. Zdálo se, že se povedlo zavést značku, na kterou se ten, kdo v Itálii potřebuje něco z české kultury, může bez obav obrátit. V roce 2019 bylo

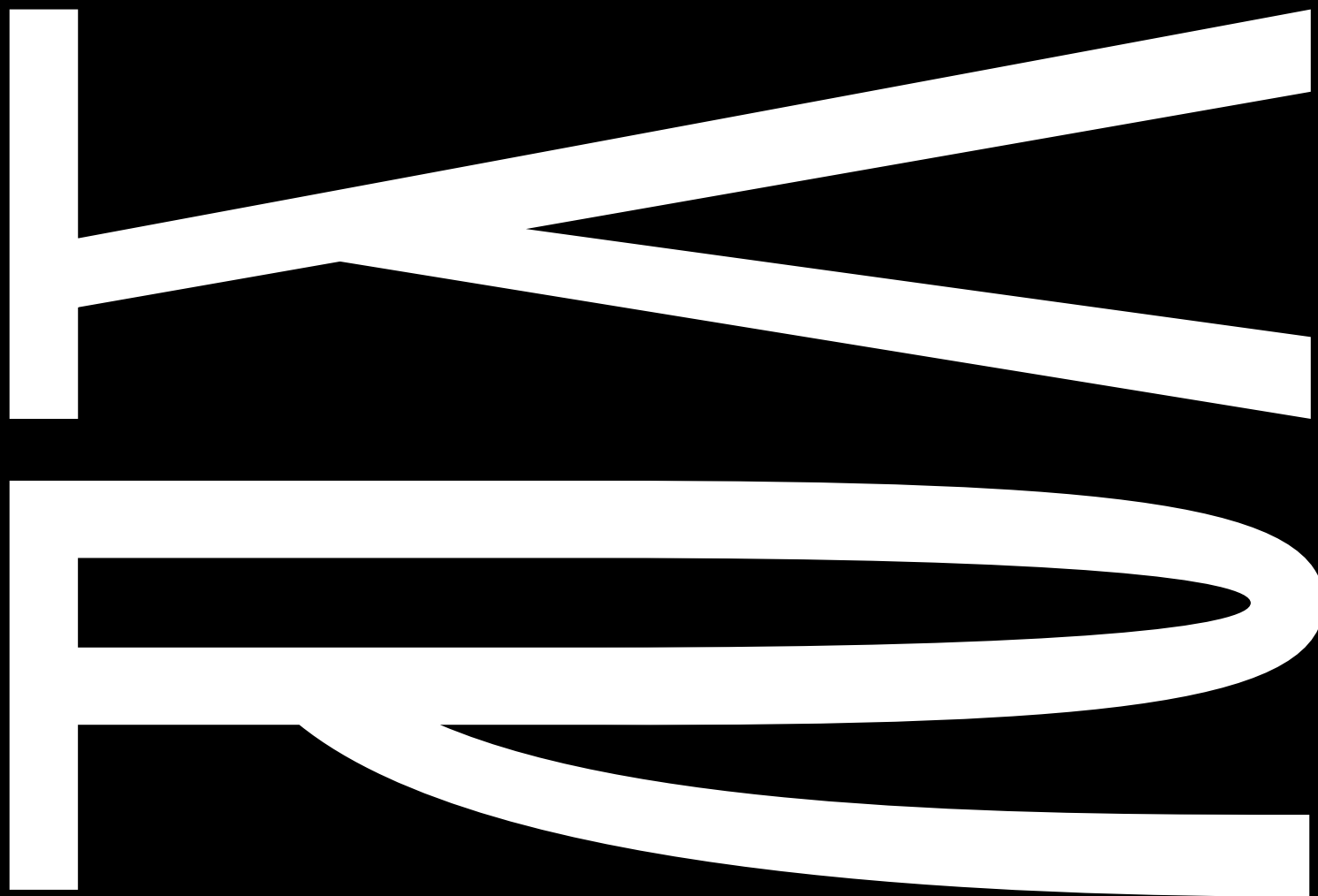
však obnoveno i České centrum při České ambasádě v Římě, takže jsme najednou v Itálii měli dvě centra zároveň. Chvilí tady nebylo nic, teď je jich zase příliš...

Nyní jsou škatulata opět v pohybu. Zdá se, že činnost Českého centra v Miláně bude omezena a že bude převedeno (bez současné ředitelky) pod římské České centrum. Jaká pak asi bude funkce toho milánského? Aby byla situace ještě méně čitelná, začalo se v Miláně používat označení „Casa ceca“ (Český dům), které odkazuje k dalším institucím sídlícím ve stejné budově. Už nyní tak akce uspořádané v Miláně nesou místy označení České centrum a jindy Český dům. Čert aby se v tom vyznal.

Situace je to jistě z finančního i organizačního hlediska složitá, zainteresována jsou různá ministerstva a instituce a není vůbec jisté, že by jakýkoli pokus o centralizaci mohl fungovat lépe. Proč se ale vracet k modelu, jenž se už v minulosti neosvědčil? Z pozice rezignovaného bohemisty jen doufám, že v budoucnu nebudeme na minulé roky jen nostalgicky vzpomínat...

Autor je profesor české literatury v Padově.

FILOSOFIE MODERNÍ PÍSNĚ

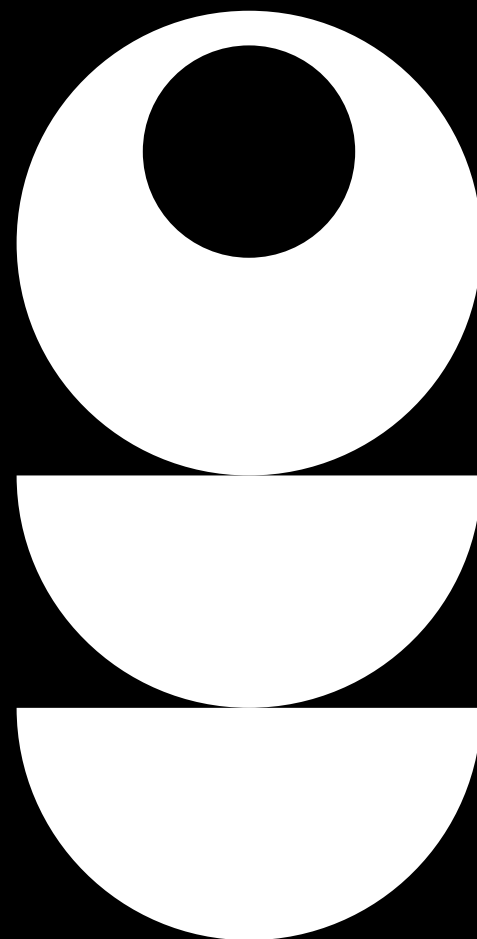
Bob Dylan

MAMI, MILUJU — NÁČELNÍK

Aleš Palán — Anna Palánová

AVANTGARDISTÉ

Sjeng Scheijen

Atašé

KDO SE BOJÍ AGNIESZKY HOLLAND?

Aleksander Kaczorowski

„Ve Třetí říši Němci natáčeli propagandistické filmy, které ukazovaly Poláky jako bandity a vrahy. Dnes na to mají Agnieszku Holland...“ napsal ministr spravedlnosti a zároveň generální prokurátor (v polské vládě zastává tyto dvě funkce jeden politik) Zbigniew Ziobro na Twitteru. Podle dalších významných vládních činitelů je slavná režisérka „nemocná nenávistí k Polsku“ (napsala soudkyně Ústavního tribunálu Krystyna Pawłowiczová) a její film „bude útokem na vládu Polské republiky“ (náměstek ministra — koordinátora zvláštních služeb Stanisław Żaryn). „Kdo sponzoruje tohle hovno? Rusko, nebo Bělorusko?“ ptají se neomaleně uživatelé internetu. „Bojkotujte tuto protipolskou ohavnost!“ vyzývá anonymní vlastenec na diskusním fóru největšího filmového portálu.

Poláci si již zvykli, že politici a příznivci vládnoucí pravicové strany házejí urážky na každého, koho považují za nepřítele, obviňují je ze zrady a ze služby Němcům. Pro české čtenáře však může být překvapením, jakému rozsahu slovní agrese ze strany vládních představitelů čelí polští umělci. Jiná věc je, že čeští umělci možná nedávají domácím politikům mnoho důvodů k útokům. Snažím se vzpomenout na český film, který vyvolal pobouření úřadů. Existuje v České republice režisér, kterého členové vlády označili za zrádce, vyvrhele národa? Hm, kdy jsem se naposledy vůbec díval na nějaký český film?

Zelená hranice vypráví o tragédii, která se už dva roky odehrává na polsko-běloruské hranici. V létě roku 2021 tam Putin a Lukašenko přitáhli tisíce uprchlíků, hlavně ze Sýrie a Afghánistánu, kteří se chtěli dostat do Německa a dalších západoevropských zemí. Polská vláda se rozhodla,

že do pohraniční oblasti nikoho nepustí — ani uprchlíky, ani novináře —, a podél hranice postavila zeď. Od té doby byla v lesích na východě Polska nalezena těla desítek lidí včetně žen a dětí, kteří umrzli nebo zemřeli hlady a vyčerpáním. Žádné z obětí pohraničníci neumožnili podat formální žádost o azyl; uprchlíci, kteří se ocitli v lesích, jsou stále — v rozporu s polskými i evropskými zákony — vyháněni a někdy doslova vha-zováni zpět na běloruskou stranu. Několik aktivistů uprchlíkům pomáhá, ale většina Poláků si myslí, že se jich tento problém netýká: uprchlíci si za to mohou sami, ostatně to žádní uprchlíci nejsou, musíme se bránit hybridnímu útoku z Běloruska a Ruska. A vůbec — copak Ukrajincům nepomáháme dost?

Agnieszka Holland ukazuje drama na hranici Evropské unie z pohledu jedné syrské rodiny (hrají ji skuteční uprchlíci, herci ze Sýrie), polské pohraniční strážce, místních vesničanů a aktivistů. O posledně jmenovaných režisérka řekla v rozhovoru pro *Gazetu Wyborczu*: „Za dvacet let se aktivisté z pohraničí stanou Spravedlivými [mezi národy světa]. A najednou se ukáže, že všichni pomáhali.“ Dnes jsou však stejně osamoceni jako Poláci, kteří za okupace pomáhali Židům.

V jedné ze scén filmu aktivistka zadržena policisty recituje otčenáš, aby dokázala, že je Polka. Holland v rozhovoru zmiňuje, že tato scéna, stejně jako všechny události zobrazené ve filmu, se skutečně stala. Ještě více šokující však je, že mladí herci nevěděli, že stejným způsobem byli mnozí Poláci za okupace nuceni dokazovat, že nejsou Židé.

A tak se nám před očima opakuje zapomenutá tragédie: lidé umírají v polských a běloruských lesích, ve Středozezemním moři, v Lamanšském průlivu. Umělci, kteří o tom podávají svědectví, jsou některými politiky obviňováni, že slouží Berlínu nebo Bruselu, zatímco jiní mlčí, stejně jako většina z nás. Říkáme si: Co máme dělat, pustit do Evropy miliony Asiatů a Afričanů?

Kdo se tedy bojí filmu Agnieszky Holland? Obávám se, že my všichni.

Autor je bohemista, novinář a esejist.

Vyjde 100. číslo revue

ANALOGON

SURREALISMUS - PSYCHOANALÝZA - ANTROPOLOGIE - PŘÍČNÉ VĚDY

tentokrát na téma

ANALOGON č. 1/1969 – 100/2023
(jubilejní průřezové číslo)

František Dryje, Stanislav Dvorský, Ludvík Šváb, Karel Hynek, Gaston Bachelard,
 André Breton, Zbyněk Havlíček, Paul Éluard, Bertrand Schmitt, Karel Šebek,
 Vratislav Effenberger, Jan Švankmajer, Roman Telerovský, Jan Gabriel, Prokop Voskovec, Petr Král, Eva
 Švankmajerová, Surrealistická skupina A. I. V., Šimon Wikstrøm Svěrák, Alena Nádvorníková, Jaromír Tylpt,
 Pierre Mabilie, D. Ž. Bor, Benjamin Péret,
 Martin Stejskal, Albert Marenčin, Rozhovor s René Alleauem, Andrew Lass,
 Zdeněk Justoň, Jiří Sádlo, Václav Cílek, Ivan Horáček, Josef Fulka, Henri Michaux,
 Geroges Bataille, Jan Kohout, Otto Fenichel, J.-B. Pontalis, Josef Janda, David Bell,
 John Zerzan, Václav Švankmajer, Jiří Brynda, Ladislav Šerý, Guy Debord

Vydává: Sdružení Analogonu, Mezivřší 31, 147 00 Praha 4

Vydavatel + redakce: tel.: 725 508 577; dryje@surrealismus.cz

Distribuce: KOSMAS, s. r. o., Lublaňská 34, 120 00 Praha 2 (222 510 749; www.kosmas.cz);

předplatné: Tomáš Kroupa, tokroup@seznam.cz, tel: 731 328 058

www.analogon.cz

MĚSÍČNÍK
PRO SVĚTOVOU
LITERATURUPřeklady, rozhovory,
eseje, aktualityPLAV
svetovka.cz**Roztroušený
Karpátland**VZDÁLENÉ KOUTY
RUSÍNSKÉ LITERATURY*Julijan Naď, Daniela Kaprářová, Ivan Petrovcij,
Stefania Trochanowska*

Rozhovor: Jakub Sedláček a Marie Voslášřová o komiksech Liv Strömquist

Esej překladatele: Jan-Marek Šík o Chiměře 38 Kjella Westöa

OSLAVY
17. LISTOPADU

NÁMĚSTÍ
SVOBODY

BRNĚNSKÝ OPOMÍJENÝ DISENT SEDMNÁCTÝ

čtení | diskuze | divadlo
dětská stage | filmy | proslovy
fórum | koncerty | přednášky | výstava
zóna univerzit a neziskových organizací

brnensky17.cz

brnenskysedmnacty

Brněnský sedmnáctý

L

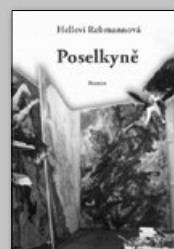
LISTY

dvoutměsíčník
pro kulturu a dialog

Číslo 5/2023 vychází 12. října

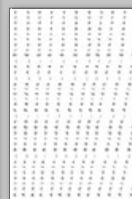

Knihy z nakladatelství Listů Burian a Tichák

Nedávno vyšlo

Brzy vyjde

Knihovna Listů

Společnost

Próza, poezie

Poznání

Místní historie

www.listsy.cz
informace
předplatné

[bit.ly/
budte_s_listsy](https://bit.ly/budte_s_listsy)
newsletter

Rezidence

Kafé

Kaprál

Uvedení časopisu Host

Silvie Lauder

17. října 2023 | 19:00

autorské čtení | moderace Zdeněk Staszek

OPLOCENÝ ČAS

**VZPOMÍNKY
POLITICKÉHO VĚZNĚ****JAN WIENDL –
FRANTIŠEK WIENDL**

Vzpomínky Františka Wiendla (*1923) na podstatné angažmá v protinacistickém i protikomunistickém odboji, na věznění v jáchymovských lágrech i pevných věznicích, léta po návratu i své blízké. V rozhovoru se synem Janem a s řadou fotografií, úryvků z dopisů i dalších pramenů.

Žádejte u dobrých knihkupců
a za nejvýhodnější cenu
na www.revolverrevue.cz.

**JAN WIENDL
FRANTIŠEK WIENDL**

OPLOCENÝ ČAS

**VZPOMÍNKY
POLITICKÉHO VĚZNĚ****REVOLVER REVUE**

G HMP

**MYŠLENÍ OBRAZEM:
VIZUÁLNÍ UDÁLOSTI MIROSLAVA PETŘÍČKA**
4. 10. 2023 – 28. 1. 2024
MĚSTSKÁ KNIHOVNA
2. PATRO
WWW.GHMP.CZ

Karima Al-Mukhtarová, Ateliér radostné tvorby (Marie Kúsová, Lukáš Paleček, Vojtěch Proske, George Radojčič), Zbyněk Baladrán, Mária Bartuszová, Jana Bernartová, Rudolf Fila, Tomáš Hlavina, Václav Janoščík a Adam Trbušek, Magdalena Jetelová, Magdaléna Kašparová, Michal Kindernay, Julie Kopová, Zdeněk Košek, Tom Kotik, Eva Kotátková, Václav Krůček, Kristina Láníková, Jiří Matějů, Maxmilián Aron Mootz, Pavel Mrkus, Jiří Načeradský a Jaroslav Nešetřil, Jaromír Novotný, Milan Paštéka, Ondřej Příbyl, Jiří Skála, Kateřina Šedá, Miloš Šejn, Adriana Šimotová, Josef Šmíd, Kateřina Štenclová, Dagmar Šubrtová, Eva Vápenková, Vladimíra a Miroslava Večeřovy, Martin Velíšek, Petr Veselý, Lenka Vítková, Martin Zet

Radio Wave
Český rozhlas

ART
KAZDA

ART
KAZDA

Artyčok.tv

REVUE
REVUE

Artiki

ART
KAZDA

A2

Flash Art

ART
KAZDA

ArtMap

ART
ANTIQUES

MINISTERSTVO
KULTURY

PRO
KURZ
PRO
KURZ
PRO
KURZ

Remix

CÍTÍŠ, ŽE VÍŠ

Jan Němec

Některá slova jsou jako plevel, chytí se všude. V akademické sféře se člověk prodírá aspekty, faktory a diskursy, levicová kritika zarostla apropriací. Velký potenciál dnes mají hlavně anglicismy označující něco toxického (toxický je samozřejmě další nálet: v jednom pětadvacetiminutovém podcastu na radiu Wave vyrašil patnáctkrát). Zkrátka, slyšeli jste už o gaslightingu?

Určitě ano, pokud jste četli debut Jakuba Stanjury *Srpny*. Gaslighting je — starší terminologií —, když z někoho děláte blázna nebo vola. Termín pochází z divadelní hry Patrika Hamiltona *Gaslight*, jejíž protagonista v domě tlumí světla a vydává různé zvuky, ženě však tvrdí, že se jí to jen zdá: prostě ji „hardcoreově gaslightuje“, jak jsem nedávno zaslechl na univerzitním dvorku.

Sázka na jedno slovo Stanjurovi vyšla. První náklad se rozprodal během pár měsíců a i dotisk se daří. Uživatelka karol.cadex vysvětluje zájem o knihu takto: „Hele a teď vážně — je někdo v mém věku z této šedo země, kdo nebyl psychicky nebo i fyzicky týrán svým vlastním rodičem?“

Na čtenářských databázích to jen vře: „Je to krásně zpracováno, ale bude vám z toho úzko,“ slibuje Pittbulka. A Mona Lisa doplňuje: „Čtení nabitě emocemi, text má hlavu a patu. Cítíš, že víš, co chtěl autor předat a jen necháváš stránky, aby na tebe působily a plnily jeho záměr. Svíraly se mi u ní vnitřnosti strachem a odporem a tak je to správně.“ I z dalších recenzí vyplývá, že čtenář dnes od literatury vyžaduje hlavně tělesné reakce. Ostatně už Nietzsche se na jednom divadelním představení pozvracel.

Mnoho čtenářek je šokovaných, že tak důležitou knihu napsal muž. „Srpny jsou kniha, která je v dnešní společnosti strašně potřeba,“ píše Arkagas. „I psychický teror je totiž domácí násilí. Tohle je potřeba si v dnešní době uvědomit. Na to, že se jedná o prvotinu autora a ještě je to chlap, vysoce smekám klobouček.“

Stanjurovi se na čtenářských databázích vyčítá snad jen otevřený konec. To by v literatuře být nemělo, Illik vysvětluje proč: „U knih, které chtějí přiblížit takto vážné téma, bych čekala uzavření příběhu, aby se popřípadě čtenář mohl inspirovat, jak podobnou situaci řešit, kdyby se v ní náhodou ocitl. Aby dodala naději, že se dá něco dělat a že to bude ok.“ — Literatura jako příbalový leták k životu...

Autor je šéfredaktor Hosta.

HOST → 9

Osobnost

PAVEL KOLMAČKA

Téma

KULTURNÍ PUBLICISTIKA

Rozhovor

VLADIMÍR SOROKIN

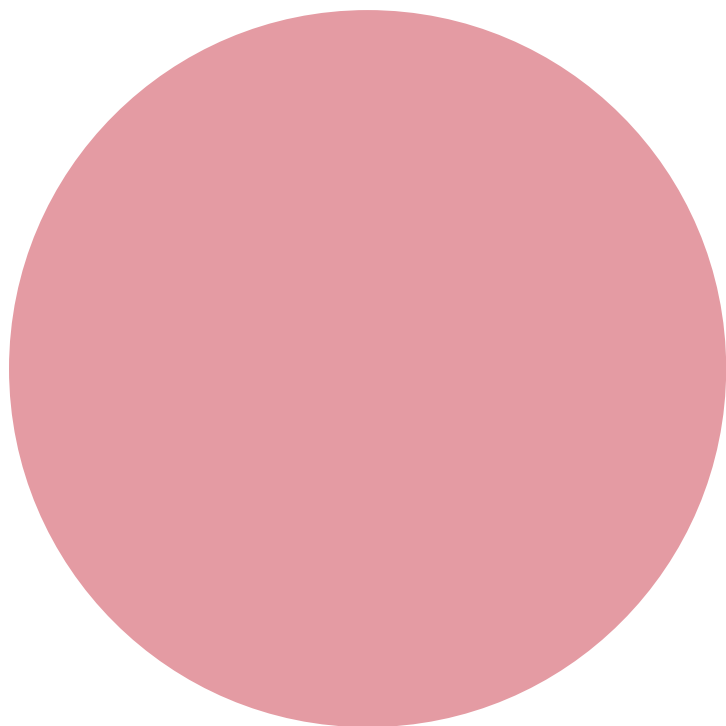
Básník čísla

DANIEL HRADECKÝ

Historie

MIROSLAV HOLUB

Ne každý problém, který má někdo se svou přítelkyní, je nezbytně důsledkem kapitalistického způsobu výroby.

Herbert Marcuse

PETR ŠABACH

Láska je kurva

V krátkých textech, souborně publikovaných poprvé, se Šabach představuje jako mistr české povídky. Najdete v nich vypravěčské nasazení, kouzlo mluveného jazyka i poetiku všedního dne.

JAKUB SEDLÁČEK A KOLEKTIV

Neviditelné řemeslo

Osobnosti z nakladatelství Paseka, Host, Argo, Labyrint, Odeon či Kher odhalují tajemství redakční práce. Nabízí exkurzi do zákulisí knihomolům, studentům či knihkupcům. Zkrátka všem, kteří žijí knihami.

MAREK TORČÍK

Rozložíš paměť

Román o mladém queer chlapci vyrůstajícím v konzervativním průmyslovém městě. Český objev by se snadno mohl řadit vedle tvorby autorů, jako jsou Ocean Vuong nebo Édouard Louis.

